

ANTİK DERGİSİ

Sayı/Issue: 2

Temmuz/July 2026

1974 SONRASI DEMOGRAFİK DEĞİŞİM VE GÖÇ HİKAYELERİ¹

Yahya Furkan AKSOY²

Öz

Bu çalışma Kıbrıs'ın Osmanlı döneminden başlayıp, İngiliz egemenliği altına girmesine kadar olan süreçte yaşanan göçleri bilhassa 1974 yılında gerçekleşen Kıbrıs Barış Harekatı sonrasında yaşanan demografik değişimleri incelemektedir. Adada yaşayan Rumların özellikle EOKA adlı terör örgütünün Kıbrıslı Türklere uygulamış oldukları işkence ve yağma hareketleri neticesinde Türkler çok zor şartlar altında yaşamlarını sürdürmeye çalışmışlardır. Kıbrıs Barış Harekatı'nın akabinde imzalanan 1975 Nüfus Mübadelesi Antlaşması neticesinde güneyde esir yaşayan Türkler, kuzey sınırlarına geçerek özgürlüklerine kavuşmuşlardır. Kuzey bölgesini bir devlet haline getirebilmek için iş gücünü arttırmak gibi çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarını desteklemek adına Anadolu topraklarından Kıbrıs'a Türk göçleri, Türk hükümeti tarafından teşvik edilmiştir. Bu göçler Kıbrıs Adası'nda toplumsal açıdan olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bunun yanı sıra 2000'lerde Kıbrıs'taki Türkleri ve Rumları birleştirmek adına ortaya atılan Annan Planı da Rumların onay vermemesi ile sonuçsuz kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: Demografik Değişim, İskan Politikaları, Kıbrıs, Nüfus Mübadeleleri, Zorunlu Göç

¹ Aksoy, Y.F. (2026). 1974 Sonrası Demografik Değişim ve Göç Hikayeleri. *ANTİK*, 2, sf. 163-174.

² Yahya Furkan AKSOY, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri, Tarih Bölümü, furkanaksoy103@gmail.com

Abstract

This study examines the migrations occurring from the Ottoman period to the British rule of Cyprus, with a particular focus on the demographic changes that took place after the 1974 Cyprus Peace Operation. As a result of the torture and looting carried out against Turkish Cypriots by the Greeks living on the island, specifically the terrorist organization EOKA, the Turks struggled to survive under very difficult conditions. Following the Population Exchange Agreement of 1975 signed after the Cyprus Peace Operation, Turks living as captives in the south crossed into the northern borders and regained their freedom. Efforts such as increasing the labor force were undertaken to transform the northern region into a functional state. To support these efforts, the Turkish government encouraged the migration of Turks from Anatolian lands to Cyprus. These migrations led to socially negative consequences on the Island of Cyprus. Furthermore, the Annan Plan, introduced in the 2000s to unite the Turks and Greeks in Cyprus, remained inconclusive as the Greeks did not grant their approval.

Keywords: Demographic Change, Settlement Policies, Cyprus, Population Exchange, Forced Migration

Giriş

Kıbrıs'ın tarihsel geçmişine bakıldığında sürekli göç alan bir ada konumundadır. Göç almasının sebeplerine bakıldığında savaş, sömürgecilik, istila ve salgın hastalıklar gibi unsurlardan kaynaklanmaktadır. Ancak 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında Kıbrıs göç alan bir toplumdan ziyade göç veren bir konuma geçmeye başlayacaktır. Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan Türkiye'nin Kıbrıs'a nazaran daha gelişmiş olması, Kıbrıslı Türklerin, Türk topraklarına olan göçünü ekseriyetle arttırmıştır. Bunun yanı sıra Amerika ve İngiltere'ye de göçlerin yapılması dış göçlere verilebilecek örnekler arasındadır. Kıbrıs'ın kozmopolit bir toplum oluşu bölgede demografik bir sorun yaratmıştır. “Karışan nüfus” ve “yayılan nüfus” kavramlarının ortaya çıkışı ile Kıbrıs'ın nüfusunda heterojen bir yapı ortaya çıkarmıştır.³ 1974 sonrasında gerçekleşen göçlerin tarihsel köklerine inilirken 1878 göçlerinin ve Osmanlı döneminde yapılan göçlerin önemli bir referans olunabileceği bilinmelidir. 1878 yılında Kıbrıs, İngiltere himayesini altına girmiştir ve Kıbrıs'ın 1974 yılına gelen süreçteki aynı zamanda günümüze gelen süreçteki etnik, toplumsal ve sosyal yapılarının oluşmasında geçmişte yaşanan önemli bir tarihsel olay olarak kayıtlara geçmektedir. Kıbrıs'ın geçmişten günümüze göç

³ Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar, Prof.Dr Ulvi Keser, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Cilt 5, Sayı 12, 2006, s.104

faaliyetleri ile ön plana çıkması tarihsel süreçlerde farklı etnik kimlikler kazandırıp, topluma farklı boyutlar getirdiği görülmektedir.

1. Kıbrıs Göçlerinin Tarihsel Gelişimi

Osmanlı Devleti 1571 yılında Kıbrıs'ı fethetmiştir. Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı fethetmesinin ardından adanın burada ihya edilmesi ve burada Türk nüfusunun oluşturulması için Anadolu'dan zorunlu göç rejimi başlatmıştır. ⁴ Bu dönemde yaklaşık 1.689 aile göç ettirilmiştir ve göç ettirilen kişiler farklı meslek gruplarından seçilmiştir. Bu şekilde Kıbrıs'ta anlamlı bir Türk nüfusu oluşturulmuştur. ⁵ Tarihler 1878'i gösterdiğinde Osmanlı Devleti toprak bütünlüğünü koruyamaz hale gelmiştir. Bu durumu kendine fırsattan istifade eden İngiltere, Kıbrıs'ı bir hedef olarak belirlemiştir. Osmanlı Devleti'nin zayıflığını kendi lehine kullanan İngiltere, kiralık bir şekilde olsa da 1878 yılında Osmanlı Devleti'nin elinden almayı başarmıştır. Ada İngiltere hakimiyetine geçtikten sonra Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin Anadolu'ya göç etmeye başladıkları görülmektedir. ⁶ Kıbrıs, İngiltere'nin egemenliği altına resmi olarak 5 Kasım 1914 tarihinde girmiştir. İngiltere'nin boyundurunluğu altına yaşamak istemeyen birçok Kıbrıslı Türk Ada'dan göç etmiştir. ⁷ Lozan Barış Antlaşması'nın bir hükmüne göre Kıbrıs Adası'nda ikametleri bulunan Kıbrıslı Türklerin mecburi olarak İngiliz vatandaşlığına geçecek olması göçün bir diğer sebebidir. ⁸ Bu hükme uymak istemeyen Kıbrıs Türkleri, Anadolu topraklarına göç faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir. Kıbrıs'ta yaşayan Rumların İngiliz idaresine olan isyanı Türkleri de dolaylı yoldan etkilemiştir. Rum terör örgütü EOKA'nın Enosis ideolojisi hasebiyle Kıbrıs'ta yaşayan Türk topluluğu bu durumdan olumsuz olarak etkilenmiştir. Bu durum göçleri daha arttırır bir vaziyete getirmiştir. EOKA'nın Kıbrıs Türklerine karşı yapmış oldukları şiddetli terör eylemleri sonucunda Türk köylerinde yaşayan insan sayısı gün geçtikçe azalmıştır. Resmi verilere göre 1963-1968 yılları arasında 103 Türk köyü terk edilmiş 25.000 kadar Türk, göçmen olarak yaşamaya başlamıştır. ⁹

2. Rumların Kıbrıs Türklerine Karşı Uyguladığı Politikalar

Rum lider Makaryos'un 4 Eylül 1962 tarihinde yapmış olduğu konuşmada *“Helenizm'in baş düşmanı olan Türk ulusunun küçük bir bölümünü oluşturan Türk topluluğu adadan*

⁴ Kıbrıs'ta 1878'den 1974'e Yaşanan Türk Göçlerine Dair Bir Araştırma, Murat Cihan, İbrahim Mazman, TESAM Akademi Dergisi, s. 283

⁵ Kıbrıs'ta 1878'den 1974'e Yaşanan Türk Göçlerine Dair Bir Araştırma, Murat Cihan, İbrahim Mazman, TESAM Akademi Dergisi, s.283

⁶ Kıbrıs'ta 1878'den 1974'e Yaşanan Türk Göçlerine Dair Bir Araştırma, Murat Cihan, İbrahim Mazman, TESAM Akademi Dergisi, s. 283

⁷ Kıbrıs'ta İngiltere,2023

⁸ TBMM,2023

⁹ Serter,2008,s.386-387

sürülmedikçe EOKA'nın görevi bitmiş sayılmayacaktır" söyleminde bulunmuştur. ¹⁰ 1963 yılında Türkleri Kıbrıs topraklarından uzaklaştırmak adına Rumlar Akritas Planı'nı hayata geçirmişlerdir. Bu planın uygulanmaya başlanması ile beraber Rumların terör saldırısının şiddeti artmıştır. Bu plan, Rumların nezdinde kutsal hedef olan Megali İdea'nın gerçekleşmesinde önemli bir yoldur. Türk nüfusunu sıfıra indirmenin Türkleri öldürmek ve onları göç ettirmekten geçtiğinin farkında olan Rumlar benimsedikleri politikaları ve terör faaliyetlerini bu doğrultuda gerçekleştirmiştir. 1963 yılının aralık ayında birden fazla köy yağmalanmış bunun yanı sıra tecavüz, işkence ve zorla göç ettirme gibi olaylar Rumlar tarafından Türklere karşı gerçekleştirilmiştir. ¹¹ 24 Aralık 1963 yılında gerçekleşen "Kanlı Noel" faciası da Türklere Rumlar tarafından gerçekleştirilen büyük çaplı bir terör saldırısıdır. Bu olay sonucunda Türk topluluğunun büyük bir bölümü göç faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. Resmi verilere göre 1964 yılında Lefkoşa'da yaşayan Türk göçmen sayısı 11.764 olarak kayıtlara geçmiştir. ¹² Bu yılda da terör faaliyetleri süregelmiş 500'den fazla şehit, 1203 yaralı 203 kayıp verilmiştir. ¹³ 1964 yılı itibariyle Kıbrıs'ta bulunan tüm Türk yerleşimleri Rumların egemenliği altına girmiştir. 16 Ağustos 1964 yılında BM Barış Gücü'nün açıklamasına göre 142 Türk köyü ve 5 şehrin %40'ında ekmek yapılacak un bulunmadığı, %25'inde 1-2 haftalık un bulunduğu, diğerlerinde ise ancak bir ay yetecek kadar un bulunduğu belirtilmiştir. ¹⁴ Bunun yanı sıra giyim ve gıda gibi insanların temel ihtiyaçlarının ulaştırılması da Rumlar tarafından engellenmiştir. 1966 yılı itibariyle Kıbrıs Türkleri resmi olarak göçmen sınıfı olarak ilan edilmiştir ve göçmen sorununa dair çözüm arayışları başlamıştır. Bu sorunu tamamen çözmek adına iskân politikası çalışmalarına başlanmıştır ve bu çalışmanın sorumluluğu Planlama ve İnşaat Dairesi'ne verilir. ¹⁵ Kasaba ve köylerden toplanan nüfus verileri ve etüt çalışmaları sonucunda Kıbrıs'ta Göçmenlerin İskânı Projesi, 7 Mart 1966 tarihinde tamamlanmıştır. ¹⁶ Çalışma neticesinde Kıbrıs'ta yaşayan göçmen sayısı belirlenmiş, nüfusa göre konut inşalarının gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Bu proje Türkiye için büyük bir meblağa mal olmuştur. İstatistiklere göre harcanan tutar 1.132.992 Kıbrıs lirasıdır. 15 Kasım 1967 tarihinde EOKA terör örgütü Boğaziçi ve Geçitkale bölgelerine saldırılar düzenlemiştir. Saldırı sonucunda 23

¹⁰ Denker, 2021, s.21

¹¹ Kıbrıs'ta 1878'den 1974'e Yaşanan Türk Göçlerine Dair Bir Araştırma, Murat Cihan, İbrahim Mazmun, TESAM Akademi Dergisi, s.302

¹² Emircan,2007,s.235

¹³ Ürer,2003,s.50

¹⁴ Emircan, 2005, s. 60

¹⁵ Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar,Prof.Dr Ulvi Keser,Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Cilt 5,Sayı 12,2006,s.108

¹⁶ Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar,Prof.Dr Ulvi Keser,Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Cilt 5,Sayı 12,2006,s.109

Türk askeri şehit olmuştur.¹⁷ Bu yılda da yağmalama ve işgal faaliyetleri devam etmiştir. 1968 yılında Makarios politika değişikliklerine gitmiştir. Aldığı karar sonucu Türklere getirilen seyahat yasağı kaldırılmıştır. Bu yasağın kaldırılması ile beraber Kıbrıs Türklerinin yurt dışına göç etmeleri adına teşvik faaliyetleri uygulanmaya başlanmıştır. Bunun yanı sıra ekonomik açıdan da göçmenlere destek verilmeye başlanmıştır. Tarihler 1971 yılını gösterdiğinde Kıbrıs'ta yaşayan Türk sayısı 115.000 olarak kayıtlara geçmiştir. Bu verilere göre Türkler, Kıbrıs nüfusunun %18'ini oluşturmaktadır.¹⁸ İstatistiklere göre 1971-1974 yılları arasında Türklerde 8.842 artış olması gerekirken realiteye baktığımızda 600 kişilik gibi çok az bir artışın olduğu görülmektedir.¹⁹

3. 1974 Sonrası Gerçekleştirilen Göç Faaliyetleri

15 Temmuz 1974 tarihinde Nikola Samson, Kıbrıs Rum hükümetine darbe girişiminde bulunarak Makarios'u devirmiştir. Gerçekleşen darbe girişiminin ardından Kıbrıs Adası'nda Türkler adına can ve mal güvencesi tehlike arz etmeye başlamıştır. Bu durum sonucunda Kıbrıs Türkleri kendileri adına güvenli yer arayışı içerisine girmiştir. Kıbrıs Türkleri sığınacak en güvenli yer olarak İngilizlere ait olan Akrotiri ve Episkopi askeri üsleri olarak görmüşlerdir.²⁰ Ancak göç etmiş oldukları bu bölgelerde bir esir şekilde yaşadıkları görülmektedir. Bu dönemde nüfus mübadelesi gerçekleşmiştir. Söz konusu nüfus aktarımı ile Güney Kıbrıs'ta esir olarak tutulan Türklerin Kuzey Kıbrıs'a geçmeleri sağlanır ve tarihte neredeyse ilk defa 1963–1974 döneminde yaşamak zorunda kaldıkları kuşatılmış küçük gettoların aksine Kıbrıs Türkleri nüfusları ve sınırları belli olan bir bölgede toplanma ve bu sınırı koruma imkânına kavuşurlar.²¹ 26 Ağustos 1974 yılında Birleşmiş Milletler 'in düzenlemiş olduğu "barışçıl" temelli görüşmeler neticesinde Türkiye ve Kıbrıs Rum uzlaştırılmaya çalışılmıştır. Bu dönemde Kıbrıs sınırlarında yer alan köylerde yaşayan Türklerin güvenli bölgelere olan geçişleri de hızlandırılmıştır. Yapılan ilk toplantılarda Kıbrıs dışında öğrenim gören öğrencilerin, hasta ve yaralılarla 18 yaşından küçük olan esirlerin, öğretmenlerin ve ailelerinden ayrı düşen yaşlı kimselerin serbest bırakılması kararlaştırılır.²² Bu konuyla ilgili olarak Türk bölgesinden güneye göç etmek isteyen Rumlarla Rum bölgesinden kuzeye göç etmek isteyen Türklerin

¹⁷ Göktepe, 2012, s.1408

¹⁸ TUSİAD, 1974, s.2

¹⁹ Cuco, 1992, s. 1

²⁰ Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar, Prof. Dr. Ulvi Keser, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Cilt 5, Sayı 12, 2006, s.109

²¹ News Bulletin, 25 Şubat 1977, s. 2.

²² Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar, Prof. Dr. Ulvi Keser, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Cilt 5, Sayı 12, 2006, s.110

mübadele tarihinin de 13 Eylül 1974 günü tespit edilmesi kararlaştırılır.²³ Ancak planlanan hareket sonuç vermemiştir ve bu durum üzerine Türk hükümeti de İngiltere'nin göçmenlere sergilemiş olduğu politikayı protesto eder.²⁴ Bu tepkiler neticesinde ilk mübadele faaliyeti gerçekleşmiştir. 129 kişilik Türk topluluğu Lefkoşa'ya ulaştırılmıştır. Bunun yanı sıra savaş esirleri de serbest bırakılmıştır.

İngilizlere ait askeri üslerde yaşamaya devam eden Kıbrıs Türk topluluğuna bakıldığı zaman pek çok salgın ve bulaşıcı hastalıklara maruz kalmışlardır. Bu hastalık sebebiyle pek çok göçmenin hayatını kaybettiği görülmektedir. Bu negatif tablonun ortaya çıkmasının ardından İngiliz hükümeti, Kıbrıs Türkleri'ni serbest bırakmaya karar vermiştir. Ancak serbest bırakılacak Kıbrıs Türkleri'ne İngiltere'ye göç etme şartı koşulmuştur ve mülteci belgesi verilmesi de hükümet tarafından kararlaştırılmıştır.²⁵ Bunun yanı sıra Kıbrıs Türkleri bu askeri üslerde zor ve ilkel şartlar altında yaşamışlardır. Bu askeri üslerde yaşayan Kıbrıslı Türk sayısı 9.400 kişi olarak belirlenmiştir. 18-27 Ocak 1975 tarihleri arasında İngiliz üslerinde yaşayan Türkler Lefkoşa'ya getirilmiştir.

Bu dönemde 860 Kıbrıs Türk'ü, Kıbrıs'ın güney kesiminde hayatlarını zor şartlar altına idame ettirmeye çalışmışlardır. Türkler hayatta kalabilmek adına EOKA terör örgütüne rüşvet veyahut yüksek miktarda para vererek kendi can güvenliklerini sağlamaya çalışmışlardır

3.1 2 Ağustos 1975 Nüfus Mübadelesi Antlaşması Sonrası Yaşanan Demografik Değişimler

İmzalanan antlaşma neticesinde Güneyde kalan Kıbrıs Türkleri, Kıbrıs Adası'nın kuzeyine göç etmeye başlamışlardır.²⁶ 1975'in sonunda Kıbrıslı Türklerin hepsi kuzey bölgesine göç faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir. Göç faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinin ardından bölgede bir devlet düzeni kurulması istenmiş ancak insan gücüne ihtiyaç duyulmuştur. İlk hedef iş gücü açığını kapatmak olup, Türkiye'den yaklaşık 10 bin tarım iş gücünün getirilmesi planlanmıştır.

²⁷ Bu plandan haberdar olan Kıbrıs Rum yetkilileri Uluslararası Çalışma Örgütü'ne başvurmuş,

²³ Rauf R. Denktaş, Rauf Denktaş'ın Hatıraları, Cilt: 9, İstanbul, Mart 1999, s. 427.

²⁴ Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar, Prof. Dr. Ulvi Keser, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Cilt 5, Sayı 12, 2006, s. 110

²⁵ Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar, Prof. Dr. Ulvi Keser, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Cilt 5, Sayı 12, 2006, s. 110

²⁶ Barış Harekatı Sonrasında Türkiye'den Kıbrıs'a Yapılan Göçler ve Tatbik Edilen İnsan Politikası, İsmail Şahin, Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/7 Summer 2013, p. 609

²⁷ Barış Harekatı Sonrasında Türkiye'den Kıbrıs'a Yapılan Göçler ve Tatbik Edilen İskan Politikası, İsmail Şahin, Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/7 Summer 2013, p. 609

bu hareketin gerçekleşmesi takdirinde Kıbrıs Adası'nın demografik dengelerinde sarsılmalar yaşanabileceği belirtilmiştir.²⁸ Nihai olarak bu başvuru sonuçsuz kalmıştır. Kıbrıs'ta temel kalkınmanın tarım vasıtasıyla gerçekleşeceği tespit edilip, tarımsal faaliyetlerin artmasına yönelik politikalar izlenmiştir. Kıbrıs'ın toplumsal bir hüviyet kazanması adına Kıbrıs ve Türk yetkililer ortak bir şekilde hareket etmişlerdir. Devlet Planlanma Teşkilatı eski müsteşarı Ziya Müezzinoğlu'nun Kıbrıs'ın kalkınmasındaki payı oldukça büyüktür. Müezzinoğlu'nun kalkınma için belirlemiş olduğu politikalar Kıbrıs Türk Toplumu'na kişiliğini vermek, ekonomiyi yeniden canlandırmak ve devlet kurulmasına yardımcı olmak şeklinde sıralanmaktadır.²⁹ Bu politikalar doğrultusunda Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti Yardım Heyeti kuruldu. Nüfus açığını kapatmak adına Kıbrıslı Türklere adaya geri dönmeleri için çağrı yapıldı. Ekonomiyi her alanda kaldırmak adına Türkiye İktisadi Devlet Kuruluşlarından teknisyenler getirildi.³⁰ 1975 yılından itibaren Türkiye'den Kıbrıs'a iki farklı göç hareketinin gerçekleştiği görülmektedir. Birinci tarım faaliyetlerindeki iş gücü eksikliğini kapatmak adına yapılan işçi göçleri diğeri ise Türkiye'de yaşayan Kıbrıslı Türklerin tekrardan Kıbrıs Adası'na gerçekleştirmiş oldukları göçlerdir. Yapılan araştırmalara göre 1975-1979 yılları arasında Kuzey Kıbrıs'a yerleşen göçmen sayısı 82.500 kişidir, ancak bu nüfusun %20-25'i geri dönmüştür.³¹

4. Göç Faaliyetlerinin Kıbrıs Türklerine Getirdiği Sorunlar

Tarihçi Anthony Cohen'in yapmış olduğu çalışmada dile getirdiği durum, "Bu insanların göreneği kendi başına değerli saydıkları ve kendi geçimlerinin üretiminde makul derecede bir kendine yeterlilik potansiyeline sahip oldukları için kendi hayatlarını temelde denetim altında tuttuklarını hissettikleri geleneksel ve muhafazakâr bir hayat tarzıydı."³² şeklindedir. Kıbrıslı Türklerin ilkel şartlar altında yaşamaları geleneksel ve muhafazakâr bir tutumu benimsemelerine sebep olmasından ötürü eğitim açısından gelişmemiş bir toplum olarak nitelendirilmektedir. Bunun yanı sıra Kıbrıs Türkleri, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel problemlerle de karşılaşmışlardır. Farklı coğrafyaya edilmiş olan göç hasebiyle Kıbrıs Türkeri'nin bölgeye adaptasyonu kolay olmamıştır. Göçmenler alışık olmadıkları eşya ve

²⁸ Rumlar Kıbrıs'a Türk İşçi Yollanmasına Karşı, Milliyet Gazetesi, 25.06.1975

²⁹ Mehmet Ali Birand, "Kıbrıs'ta Madalyonun İki Yüzü", Milliyet Gazetesi, 29.06.1976.

³⁰ Mehmet Ali Birand, "Kıbrıs'ta Madalyonun İki Yüzü", Milliyet Gazetesi, 29.06.1976.

³¹ Hatice Kurtuluş, Semra Purkis, Kuzey Kıbrıs'a Türk Göçünün Niteliği ve Göçmenlerin Ekonomik Sosyo-Mekânsal Bütünleşme Sorunları, Proje No: 106K330, Ankara, Nisan 2009, s. 60

³² Anthony P. Cohen, Topluluğun Simgesel Kuruluşu, Çev: Mehmet Küçük, Dost Kitabevi, Ank., 1999, s. 25.

aksesuarların yanı sıra daha önce görmedikleri altyapı hizmetleriyle de karşılaşmışlardır.³³ Benzer durum Anadolu insanı için de geçerli olmuştur. Anadolu'dan Kıbrıs'a göç eden Türkler de, Kıbrıs Adası'nın coğrafi imkanlarına adapte olurken zorluklar çekmiştir. Bütün hayatı narenciye bahçelerinde, fıstık, buğday ve susam tarlalarında geçmiş olan Antalya, Mersin ve Adana'dan gelmiş bazı göçmenlere de adanın nispeten uzak noktalarındaki dağ köylerinde yer gösterilmiştir.³⁴

Göç esnasında yaşanan problemlerden birisi de yağmacılık olmuştur. Güvenlik açısından güçlü bir asayiş yapının kurulamamasından dolayı Türkiye'de aranan birçok sabıkalı Adaya gelerek, dolandırıcılıktan, yağmaya, ev satışından, hırsızlığa varan çeşitli suçlara karışmışlardır.³⁵ Bunun yanı sıra devlet destekli göç faaliyetlerini gerçekleştirmeyen kimseler, toplumun refah seviyesini tehdit edecek girişimlerde bulunmuşlardır.

Göç faaliyetinin getirdiği bir diğer problem, Kıbrıs göçmenler ile Türk milleti arasındaki toplumsal etkileşimin, Türk devleti açısından olumsuz sonuçlar doğurabileceğini düşünen politikacıların var olmasıdır. Bu ideolojiye sahip devlet adamları arasında en çok öne çıkan isim Dr. Fazıl Küçük olmuştur. Fazıl Küçük'e göre Kıbrıs'a gelen Türk göçmenler medeni bir toplum değildir ve Kıbrıs'ın medeniyet seviyelerini düşürdüklerini savunması hasebiyle bir an önce Türkiye'ye dönmelerini gerektiğini belirtmiştir.³⁶ Bu söylemlerin sonucunda iki toplum arasındaki manevi ayrılıkların keskinleştiği görülmektedir.

5. 2000'ler Sonrası Kıbrıs

Kıbrıs Rum Kesimi, 1 Mayıs 2004 tarihinden itibaren AB üyesi olmuştur. Böylece Türkiye'yi veto etme hakkına sahip olmuştur. Kıbrıslı Türkler için düzenlenen referandumun görünen yüzünde Türklerin bağımsız bir toplum olarak Kıbrıs topraklarında yaşamasına izin verilmesi, temel hak ve özgürlüklerin daha geniş kapsamlara yer verileceği gibi ifadeler doğrultusunda oylamaların gerçekleşeceği vaadi verilse de arka planda Rumların amacının Kıbrıslı Türkleri azınlık konumuna düşürmek olduğu görülmüştür. Kıbrıslı Türkler ve Rumlar arasında uzlaşmanın sağlanması hususunda Annan Planı fikri ortaya atılmıştır. Kıbrıslı Türk kesiminin %65'i bu birleşmeye onay vermelerine rağmen Rumlar bu planı reddederek barış sağlanamamıştır. 23 Nisan 2003 tarihinde sınır kapılarının karşılıklı açılmasının ardından bazı

³³ Barış Harekatı Sonrasında Türkiye'den Kıbrıs'a Yapılan Göçler ve Tatbik Edilen İskan Politikası, İsmail Şahin, Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/7 Summer 2013, p.618

³⁴ Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar, Prof. Dr. Ulvi Keser, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Cilt 5, Sayı 12, 2006, s.113

³⁵ Milliyet Gazetesi, 26.06.1976

³⁶ Halkın Sesi Gazetesi, 25 Mayıs 1978.

KKTC vatandaşları Rum bölgesine geçiş yapmışlardır. Kıbrıs doğumlu olan vatandaşlara Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşı kimliği verilmiştir. Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığı verilen 57.000 Kıbrıslı Türk'ü takip etmek adına tazminat davaları açılmıştır.³⁷ Annan Planı'nın hayata geçirilemesinin ardından AB'ne Kıbrıs'ı temsilen Rumların kabul edilmesi Kıbrıslı Türkleri hayal kırıklığına uğratmıştır. Kıbrıslı Rumların AB'ye sunmuş oldukları problem kaçak işçi ve göçmen sorunları olarak belirlenmiştir. Kıbrıs'ta kaçak göçmen akışının durdurulamaması üzerine Rumlar bu sorunu AB'ye taşır. Rumlar tarafından göçmen sorununun müsebbibinin Türkler olduğu düşünülmüş bu durum üzerine AB'nin önlem almasını talep etmişlerdir. Bu arada Kıbrıs Rum Kesimi Polis Müdürü Haralambus Koulentis, Kıbrıs Rum hükümetinin denetimi altındaki bölgelere yasadışı göçmen akışının çok ciddi boyutlara ulaştığını belirterek bunların Türkiye üzerinden KKTC'ne giden Bangladeş, Afganistan, Pakistan, İran, Irak ve Suriye uyruklu yasadışı göçmenler olduklarını ve adanın güneyine de Yeşil Hat'tan geçtiklerini belirtir.³⁸ Bu dönemde Kıbrıslı Türk gençlerinin de geleceğe dair endişe duydukları ve ilk fırsatta ülkeyi terk etmek istedikleri de Halkın Sesi gazetesinin yapmış olduğu haberde belirtilmektedir.³⁹

SONUÇ

Kıbrıs tarih boyunca sömürgecilik, savaş, istila ve salgın hastalıklar gibi pek çok olaya maruz kalmıştır ve bu olaylar sonucunda göç alan bir ada konumuna gelmiştir. Ancak Kıbrıs'ın İngiltere'nin egemenliği altına girmesi ve EOKA'nın Kıbrıs Türklerine yapmış oldukları terör eylemleri sebebiyle Türkler Kıbrıs Adası'ndan göç etmeye başlamışlardır ve Kıbrıs göç veren bir konum haline gelmiştir. Bunun yanı sıra Akritas Planı ve Kanlı Noel gibi terör faaliyetlerinin de gerçekleşmesi neticesinde Kıbrıs'taki Türk köylerinde göç faaliyetleri artmıştır. 1974 Kıbrıs Barış Harekatı'nın ardından imzalanan 2 Ağustos 1975 Nüfus Mübadelesi Antlaşması, Kıbrıs'ın konumu adına dönüm noktası olmuştur. Kıbrıs Türkleri, güney kesimde uzun süre esir olarak yaşamışlardır. Antlaşma sonrasında kuzey kesime geçerek özgürlüklerine kavuşmuşlardır. Kuzey bölgesini tam manasıyla devlet yapmak adına iş gücünü geliştirmeye yönelik adımlar atılmış bu vasıta ile Anadolu'dan Kuzey Kıbrıs'a Türk göçleri gerçekleştirilmiştir. Göçler, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik problemler ortaya çıkarmıştır. Anadolu'dan Kıbrıs'a göç eden Türkler coğrafi koşullara adapte olmakta zorlanmışlardır.

³⁷ Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar, Prof.Dr Ulvi Keser, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, s.122

³⁸ 24 Ocak 2007 tarihli Rumca gazeteler

³⁹ Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar, Prof.Dr Ulvi Keser, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, s.123

Bunun yanı sıra da asayiş problemleri de ada sınırlarında görölmeye başlanmıştır. Bu olumsuz durumları dile getiren Dr. Fazıl Küçük, Türk göçmenlerinin medeniyet seviyelerini eleştirmiştir. 2000'ler sonrasında Kıbrıs'ta barış ve refahı sağlamak adına Annan Planı ortaya atılmış ancak bu plan Rumların onay vermemesi sebebiyle gerçekleşmemiştir. AB'ye Kıbrıslı Rumlar kabul edilmiş ve Kıbrıs'ı uluslararası arena da Rumlar temsil etmiştir. Özet olarak Kıbrıs geçmişten günümüze sürekli göç alan bir toplum olması sebebiyle kozmopolit bir konuma sahip olmasıyla beraber günümüzde de demografik ve toplumsal sorunlarında devam ettiği bir lokasyon olarak bilinmektedir.

KAYNAKLAR

- 1-) Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar, Prof.Dr Ulvi Keser, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Cilt 5, Sayı 12, 2006
- 2-) Kıbrıs'ta 1878'den 1974'e Yaşanan Türk Göçlerine Dair Bir Araştırma, Murat Cihan, İbrahim Mazman, TESAM Akademi Dergisi, s. 283
- 3-) Kıbrıs'ta İngiltere,2023
- 4-) TBMM,2023
- 5-) Serter,2008,s.386-387
- 6-) Denker, 2021, s.21
- 7-) Emircan,2007,s.235
- 8-) Ürer,2003,s.50
- 9-) Emircan, 2005, s. 60
- 10-) Göktepe, 2012, s.1408
- 11-) TÜSİAD, 1974, s.2
- 12-) Cuco, 1992, s. 1
- 13-) News Bulletien, 25 Şubat 1977, s. 2.
- 14-) R. Denктаş, Rauf Denктаş'ın Hatıraları, Cilt: 9, İstanbul, Mart 1999, s. 427.
- 15-) Barış Harekatı Sonrasında Türkiye'den Kıbrıs'a Yapılan Göçler ve Tatbik Edilen İnsan Politikası, İsmail Şahin, Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/7 Summer 2013, p. 609
- 16-) Rumlar Kıbrıs'a Türk İşçi Yollanmasına Karşı, Milliyet Gazetesi, 25.06.1975
- 17-) Mehmet Ali Birand, "Kıbrıs'ta Madalyonun İki Yüzü", Milliyet Gazetesi, 29.06.1976.
- 18-) Hatice Kurtuluş, Semra Purkis, Kuzey Kıbrıs'a Türk Göçünün Niteliği ve Göçmenlerin Ekonomik Sosyo-Mekânsal Bütünleşme Sorunları, Proje No: 106K330, Ankara, Nisan 2009, s. 60

19-) Anthony P. Cohen, Topluluğun Simgesel Kuruluşu, Çev: Mehmet Küçük, Dost Kitabevi, Ank., 1999, s. 25.

20-) Halkın Sesi Gazetesi, 25 Mayıs 1978.

21-) 24 Ocak 2007 tarihli Rumca gazeteler
